

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Illvstrissimi Viri Petri De Marca Archiepiscopi Parisiensis Dissertationvm De Concordia Sacerdotii Et Imperii, Sev De Libertatibvs Ecclesiæ Gallicanæ, Libri Octo

Marca, Pierre de

Parisiis, 1669

Capvt XIV.

urn:nbn:de:hbz:466:1-15591

schismatis imminere, canonum scita mutabit. Debet cessare censura, cum dissolvitur unitas, caritas leditur, pax vacillat. Hæc admonere, alicujus, opinor, momenti erat.

CAPVT XIV.

Synopsis.

I. Summus Pontifex canones temperavit in Oriente. Damasus remisit vitium ordinationis Flaviani Antiocheni, precibus Ioannis Chrysostomi & Theophili Alexandrini. Anatolius ordinatus à Synodo Ephesina secunda, que nulla erat, assensu Leonis I. episcopatum retinuit. Idem accidit Maximo Antiocheno contra canones ordinato, cui vitium illud Leo indulgit, pacis studio. Simile vitium Stephani dissimulavit Simplicius Papa, in gratiam Zenonis Imperatoris.

II. Frequentiora dispensationum pontificiarum exempla in Occidente. Leo in Africa tolerat laicorum ordinationes, sed bigamorum damnat. Hilarius veniam concessit Episcopis Hispanis, ordinatis absque Metropolitanis consensu contra canones Nicenos.

III. Aliquando necessitate cogente non personis singulis, sed omnibus, conceditur remissio Canonum, ut statutum est à Gelasio in ordinationum intervallis.

IV. Aliquando etiam damnatis Episcopis restitutio indulgetur à Summis Pontificibus, ex clementia, de synodorum consensu. Quod probatur exemplis. Cassus Athanasij, Chrysostomi, & Flaviani, pertinens ad iura appellationum, non ad restitutionem ex benignitate indulgitam. In quo notatur Ivo.

V. Ex dictis patet veniam infringendi canonis olim concessam non fuisse, sed tantum infracti. Quod obtinebat tempore Zacharia; qui negat facultatem datam à decessore suo ducenda vidua avunculi, quia hoc est contra canones. Ea ratione petitionem Bonifacij de eligendo successore rejicit.

VI. Frequentior esse cepit dispensationum usus undecimo seculo: sed nondum concedebantur, nisi utilitatis preteriti. Recte dividit Ivo preceptiones; quarum alie sunt immobiles, è jure divino: alie mobiles, è jure canonico. in his, si detur compensatio boni publici, potest indulgeri dispensatio. Discussa prefatio Ivonis in alijs capitulis. Regula Ivonis, non reprehendendos: Prelatos qui aliqua tolerant non adversa fidei aut bonis moribus.

VII. Origo dispensationum que dantur in antecessum, ex contumacia fidelium petenda, qui canonibus parere volebant, ex Anselmo.

VIII. Regula Goffridi in his dispensationibus, ut non fiant studio lucri, sed pietate subveniendi infirmis. Dispensationes sine causa, reprobata.

IX. Ob necessitatem, vel communem utilitatem, hæ dispensationes concedi debent. Alioquin sunt dispensationes, ex Bernardo.

X. Gratianus sequitur eandem sententiam. Iure Decretalium, privatorum habita est ratio major quam olim; quibus dispensationes dantur, si juventur aliquo merito, quod usui Ecclesie esse possit.

I. QVANTA esset Romanæ sedis auctoritas in temperanda canonum executione, ex Innocentio & Concilio Africano demonstratum est capite su-

periori. Sed quia suspicari posset aliquis, eo jure usum fuisse Summum Pontificem in Occidentis Ecclesiis tantum, quæ illius sollicitudini, nullo Patriarcha intermedio, parebant, docendum est aliquot exemplis hanc ejus auctoritatem ad Orientis quoque Ecclesias porrectam fuisse. Notissima est occasio dissidij quo per aliquot annos concussa est Ecclesia Antiochena, ob Flaviani ordinationem, quem Paulino superpositum fuisse, potius quam Meletio successisse, neglecta fide jurejurando data, conquirebantur Occidentales & Ægyptij, adeoque ab ejus communione abstinebant; quamvis superstes fuisset Paulino & Evagrius Antiochenis Episcopis, & non tam potior quam solus sedem illam obtineret. Attamen studio Ioannis Chrysostomi, postquam Theophilo Alexandrino benigniore Flavianus ulus fuisset, utriusque opera, Occidentalium communioni restitutus est, legatione ad Episcopum Romanum missa. Expendenda sunt autem verba Socratis, qui Theophilum à Pontifice Romano contendisse docet ut propter populi misericordiam, vitium ordinationis Flaviani dissimularet, quod perinde est ac si dixisset, ob bonum unitatis veniam dandam vitiosæ ordinationi; quam non à synodo Occidentalium, sed à Damaso Chrysostomus & Theophilus petiverunt, ut hinc quoque pateat apicem auctoritatis in sola Romana sede, quoad dispensationes, tunc temporis viguisse.

Socrates l. 1. c. 17. Θεοφιλοῦ τῆς αὐτῆς πόλεως ἐπισκόπου, ὁ ὡς ἔλεγε τὸν Πάπῃ Ῥωμαίων, ἵνα ἐπιπέσει τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον ἐπίσκοπον Ἐφέσου, ὡς ἄνευ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐξ ὀπίσθεν ἡμερῶν ἐπιπέσειν ἐπιπέσειν. Δὲ μάλιστα, καὶ τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐξ ὀπίσθεν τῆς ἡμετέρας, παραβῆναι τὸν Ῥώμην, καὶ φιλῆσαι τὸν Πάπῃ Ῥωμαίων.

Damnato per vim & tumultum Flaviano Constantinopolitano Episcopo in Synodo Ephesina secunda à Dioscoro Alexandrino, Anatolius, qui pro negotiis Ecclesie Alexandrinæ Dioscori responsalem egerat Constantinopoli, urbis regie Episcopus ordinatus est. Hæc ordinatio celebrata in illo Ephesino latrocinio, cujus acta rescissa sunt, constare non poterat, si summo jure actum fuisset. Quare Anatolij communionem, utpotè vitiosè ordinati, Leo I. suscipere recusabat, donec Marciani Principis interventione canonum censuram mollivit, rectæ fidei subscribente Anatolio, cui Constantinopolitanam sedem suo consensu Papa firmavit. Nos enim, inquit Leo in epistola ad Marcianum Augustum, vestre fidei & interventionis habentes intuitum, cum secundum sue consecrationis auctores ejus initia titubarent, benigniores circa ipsum quam justiores esse volumus, quò perturbations omnes, que operante diabolo fuerant excitate, adhibitis remedijs leniremus. Mox: Satis sit predicto quòd vestre pietatis auxilio, & mei favoris assensu, episcopatum

vide lib. 5. cap. 16. §. 4.

tanta urbis obtinuit. Potestatis suae confcius, non dubitat assensui suo & favori adscribere Anatolij confirmationem; qui alioqui secundum canones pelli debuerat.

Ea quoque dispensationis indulgentiae auctoritate usus est in causa Maximi Antiocheni Episcopi; qui in locum Domni à Dioscuro damnati suffectus, ab Anatolio ordinatus erat. Huic ordinationi duo maxima vitia inerant. Vnum, quod Dominus ab impia Synodo Ephesina damnatus esset. Alterum, quod ordinatione illa *κατ'επίσημον* adversus Nicænos canones, apostolicos, & Constantinopolitanos ab Anatolio peracta esset: cui tamen Leo connivere voluit, ob pacis studium: *Neque sibi estimet licuisse (scilicet Anatolius) quod Antiochene Ecclesiae sine ullo exemplo, contra statuta Canonum, Episcopum ordinare praesumpsit, quod nos amore reparandae fidei & pacis studio retractare cessavimus. Nisi Leo benigne se gefisset in Maximum, ejus ordinationem retractare potuisset, ut ipse docet in hac epistola: quae ad Marcianum Augustum cum sit data, potestas Leonis indubitati juris esse censenda est.*

Council Const. Act.

Nec enim in re ad suam auctoritatem non pertinente tantam *παρρησίαν* adhibuisset. Sed utendum non est conjecturis, ubi diserta habemus testimonia. Maximus à Synodo Chalcedonensi eo solum nomine receptus est, quod Leo Summus Pontifex ejus ordinationem & communionem probasset. Etenim cum in cognitione quae de Iba Edeffeno habebatur, (qui iudicio Synodi Berytensis absolutus, à Dioscuro Ephesi damnatus erat) Iudices interlocuti essent ut Acta Ephesina relegerentur, Paschasinus & ceteri Legati Romanae sedis intercesserunt, eò quod synodum illam in irritum Leo misisset, praeter negotium Antiocheni Episcopi, cujus communionem deinde amplexus erat: *Si ergo & à beatissimo & apostolico Romanae urbis Episcopo, omnia quae ibi gesta sunt, vana sunt habita, claret quia & sanctissimus Episcopus Antiochene civitatis extra haec est, quem post haec beatissimus Episcopus in propria communione suscepit.* Haec ultima verba desunt in textu Graeco; quae tamen à veteri interprete juxta fidem codicum antiquorum retenta sunt. Quod patet ex sequenti Anatolij interlocutione, qui totam rem explicat:

Definimus nihil horum valere quae in illa quae Synodus dicitur (nempe Ephesina) sunt confecta, nisi illud circa sanctissimum Maximum magne Antiochene civitatis Episcopum: quoniam & sanctissimus Leo Romanus Archiepiscopus in communionem eum recipiens, praesente eum Antiochene judicavit Ecclesiae. quam formam sequens & ipse approbavit, & praesens omne sanctum Concilium.

Illustre quoque extrat exemplum veniae canonum à Simplicio Papa concessa Stephano Antiocheno Episcopo, in gratiam Zenonis Imperatoris, qui hoc à Pontifice enixe postulavit. Ordinatus fuerat Constantinopoli ab Acacio, quemadmodum ab Anatolio Maximus, cum à comprovincialibus ordinari debuisset; quemadmodum Flavianus Antiochenus ab Episcopis Orientalis diceceseos ordinatus fuisse dicitur in epistola synodica Concilij Constantinopolitani. Sed ad vitandos tumultus, Zeno Stephanum eligi & ordinari Constantinopoli iussit anno quadringentesimo septuagesimo nono, ea conditione, ne simile aliquid in posterum tentaretur. qua de re certio rem fecit Simplicium, & ejus consensu roborari petiit. Cui desiderio se facilem praebuit Summus Pontifex, ut patet ex ejus epistola ad Zenonem: *Vnde, inquit, quae à vobis amore quietis sancte & religiose sunt ordinata, reprobare non possumus, ne status Antiochene Ecclesiae sub nostra dubitatione videatur ambiguus.*

II. Frequentius Ecclesiis Occidentis Romana sedes consulebat quam Orientalibus. Quippe suos Patriarchas istae colebant, qui canonum executioni incumberebant in suis quique dicecesibus; ut Romanus Pontifex de singulis Episcopis sollicitus non esset, sed de Patriarcharum ordinationibus; de quibus certior fiebat per literas synodicas. Quare missò Oriente, remeandum est ad Occidentem, ubi Leo I. hoc temperamentum adhibuit in dirimendis Africanorum illicitis ordinationibus, ut bigamos à sacerdotio pelleret, sed laicis studio populorum electis veniam tribueret. *Circumstant nos, inquit, hinc mansuetudo clementiae, hinc censura justitiae. Et quia universe viae Domini misericordia & veritas, cogimur secundum sedis apostolicae pietatem ita nostram temperare sententiam, ut trutinato pondere delictorum, quorum utique non una mensura est, quaedam definiamus utcunque toleranda, quaedam vero penitus amputanda.* Ita verò provectionibus laicorum connivet, ut vetet eas in posterum: *Quod enim nunc utcunque est veniale, inultum esse postmodum non poteris, si quisquam id quod omnino interdicitur usurpare praesumpserit. Quia remissio peccati non dat licentiam delinquendi; neque quod potuit aliqua ratione concedi fas erit amplius impune committi.* Vnde patet mansuetudinem, clementiam, remissionem, & veniam delictorum à Leone dici, quod nos hodie irregularitatum dispensationem dicemus, & verbum Tolerandi hac quoque notatione usurpatum.

Hilarus Pontifex hac indulgentia profere-

Leo I. ep. syn. ad Episc. Max.

cutus est duos Episcopos Hispaniæ ordina-
tos à Silvano Calagurritano; cuius præsum-
ptionem coerceri petebat Ascanius Tarra-
conensis Metropolitanus, quod se infcio
contra canones Episcopos illos instituisse.
Factum verò Silvani excusabant honorati
& possessores earum civitatum quibus dati
erant Episcopi. Disceptatio gravissima in
Synodo Romana peracta est, & temporum
necessitate perspecta, id est, Gothorum omnia
devastantium furor, ad veniam pertinere quod
gestum est decrevit Hilarus, ita ut nihil dein-
ceps contra præcepta beati Apostoli, nihil contra
Njcenorum canonum constituta tentetur. Vnde
colligitur non solum quod contendimus,
venie ratione concedi solitas dispensationes,
sed etiam eam esse vim necessitatis ut ordi-
natio Episcopi sine Metropolitanano celebra-
ta, licet nullas vires habeat juxta Concilij
Nicæni & Antiocheni canones, tamen eo
casu convalescat.

III. Ea quæ dixi, personis ob pacem Ec-
clesiæ indulta sunt. Aliquando verò exacta
disciplina ad tempus remittebatur, ut rebus
ipsis & statui ecclesiastico restituendo con-
suleretur. Qua ratione ductus Gelasius,
cùm fame & bello devastata esset Italia, ut
ministorum officia in Ecclesiis repararet,
promotionum ecclesiasticarum intervalla
antiquis decretis præfixa ad tempus remisit,
ita ut monachis intra annum, & laicis intra
decem & octo menses, presbyterij gradum
adipisci liceret: *Quod pro accidentis defectus
remedio providetur, inquit ille, non adversus
scita majorum nova lege proponitur.* Id autem
necessitate cogente aggressum se fuisse ait,
& necessaria rerum dispensatione constri-
ctum: *Necessaria rerum dispensatione constri-
ngimur, & apostolica sedis moderamine conveni-
mur, sic canonum paternorum decreta librare,
& retro presulum decessorumque nostrorum præ-
cepta metiri, ut quæ presentium necessitas tem-
porum restaurandis Ecclesiis relaxanda deposcit,
adhibita consideratione diligenti, quantum fieri
potest temperemus.* Et mox: *Priscis igitur pro
sui reverentia manentibus constitutis, quæ, ubi
nulla rerum vel temporum perurget angustia,
regulariter convenit custodire.* Hic Gelasius
utitur eodem sensu dispensationis voce, quo
οὐκ ὀνομαζία usurpatur apud Græcos.

IV. Aliquando etiam judicio synodali
dejectis Episcopis, restitutio est clementer
indulta à Summis Pontificibus; ita tamen
ut synodorum consensus accesserit. Quod
tribus exemplis illustrari potest: quorum
unum in Italia, alterum in Gallia locum ha-
buit, & tertium in Oriente. Misenum Epi-
scopum honore & communione in Synodo
Romana privatam Gelasius in altera Syno-

do Romana sacerdotali dignitati restituit
anno quadringentesimo nonagesimo quin-
to. Rothadus Episcopus Suesionensis sede
sua à Synodo Gallicana dejectus est anno
octingentesimo sexagesimo quinto. *Nostrium
judicium, inquit Hincmarus, per regulas exe-
cutum, sedes apostolica non cassavit; sed Rotha-
do, qui ad eam fecit confugium, humiliter pos-
centi solarij benignitatem impendit.* Scio qui-
dem à Nicolao primo rescissam synodi sen-
tentiam, à qua Rothadus appellaverat. Sed
quia Gallicani Episcopi illo casu non esse
locum appellationi contendebant, ideo
Hincmarus clementiæ Nicolai tribuit Rothadi
restitutionem; cui Ecclesia Gallicana
assensit, sub titulo restitutionis à Nicolao
ex benignitate & venia indultæ. Apu
Orientalem Ecclesiam qui motus à Photio
excitati fuerint, docent & Nicolai epistolæ
& Synodus Octava, quæ illum Patriarcha-
tu Constantinopolitano depulit, & percu-
lit anathemate. Attamen Ignatio functo,
Photius toties damnatus sedem suam recepit
suffragiis Orientalium Episcoporum, adni-
tente Basilio Imperatore. Sed illa restitutio
integra esse non poterat, nisi à sede aposto-
lica probaretur. Quare Ioannes VIII. ro-
gatus ab Imperatore ut Ecclesiæ paci con-
suleret, necessitati cedens, Leonis, Gela-
sij, Felicis, & Concilij Africani auctoritate
fretus, qui in rerum angustiis temperandas
esse regulas docent, de consensu ceterorum
Patriarcharum Photium anathemate libera-
vit, illique sedem retinere concessit, ea
lege, ut coram synodo cogenda misericor-
diam peteret. De consensu, inquam, cete-
rorum Patriarcharum & Episcoporum
Ioannes Photium solvit, ut videre est in
epistola germana ejusdem Ioannis; quan-
quam in epistola à Photio corrupta hic con-
sensus desit. Vnde occasionem sumpsit au-
ctor Breviarij Octavæ Synodi, hanc Photij
restitutionem à Ioanne VIII. decretam con-
vellendi; quia scilicet unum Patriarchium
damnatos à ceteris Patriarchis solvere non
potest, ἐν πατριαρχειῶν δόξαι οὐ δύναται. Imò
verò neque per modum dispensationis hoc
fieri posse concedit, quia ex Chrysofomo
dispensationi locus non est, cùm manifesta
est prævaricatio. Ceterum à culpa Ioannem
liberat Principis & ceterorum Patriarcha-
rum totiusque Synodi Orientalis consensus,
quem datum fuisse Ioannes suis literis signi-
ficat. Profert autem ad confirmationem
sententiæ suæ exempla Athanasij, Chryso-
stomi, & Flaviani; qui à synodis damnati
cùm fuissent, à sede apostolica in integrum
restituti sunt. Quibus exemplis quoque Pho-
tium à Ioanne restitutum scribit Ivo, cùm

Hinc. ep. ad Af.
III. 420 451.

Hincm. c. 5.
Opat.

Vide lib. 7. cap.
14. §. 5.

Gelasio ep. ad
Episc. Italian.

Ioan. VIII. ep. ad
Basilium.

Breviarium VIII.
Syn.

Dein Praesul.
Decc.

de jure dispensationum loquitur. Sed ab iis referendis temperavi, quia restitutiones illæ ad Appellationum jura pertinent, & ad judicatorum rescissionem, non autem ad restitutionem ex benignitate indultam, quemadmodum tria superiora, quæ retuli, exempla.

V. Ceterum hic repetendum est quod initio adnotavi, nullum edi posse testimonium, quo doceatur à veteribus veniam infringendi canonis alicui collatam fuisse, sed tantum infracti. Ea scilicet Canonum & Decretorum erat reverentia, ut ea violari à quoquam æquo animo Pontifices ferre non possent; quin potius statim canonica pœna reos convictos plecterent, nisi necessitatis aut publicæ utilitatis manifesta ratio aliud suaderet. Zacharias hac de re certiores nos reddidit, qui rescriptis Bonifacio Moguntino conquerenti de indulta facultate à Gregorio III. ut quis viduam avunculi sui uxorem duceret: *Absit ut hoc prædecessor noster ita credatur præcepisse. Nec enim ab hac apostolica sede illa diriguntur quæ contraria esse patrum sive canonum institutis inveniuntur.* Imò verò cum idem Bonifacius enixè à Zacharia postularet ut sibi liceret Episcopum successorem eligere, respondit juxta mores antiquos: *De eo quòd tibi successorem constitui velle dixisti, ut te vivente in loco tuo eligatur Episcopus, hoc nulla ratione concedi patimur, quia contra omnem ecclesiasticam regulam vel instituta patrum esse monstratur.* Id autem charitate cogente homini de Ecclesia optimè merito indulgit, ut ea hora qua se migraturum è seculo cognosceret, præsentibus cunctis sibi successorem designaret.

Zach. ad Bonif. c.
3. an. 743.

Idem c. 4. & apud
Erat. 7. q. 1. c.
Petrus.

VI. Post seculum undecimum frequentior esse cœpit dispensationum usus, Ecclesiæ statu ita ferente; qui variis bellorum motibus & novis Decretis valde concussus erat. Attamen id superfuit ex antiqua disciplina, ut nihil indulgeretur, quin utilitate publica compensaretur; ut colligere licet ex præfatione Ivonis, quam Decreto suo præfixit. Ex ea regulas quasdam decerpere non alienum erit ab instituto, quia hodie etiam in quibusdam articulis usui esse possunt. Præceptiones, & prohibitiones, alias immobiles esse docet, alias verò mobiles. Ac primi quidem generis sunt illæ quas lex divina sancit, quæ observate salutem conferunt, non observate eandem auferunt. Mobiles verò sunt, quas lex æterna non sancit; sed posteriorum diligentia ratione utilitatis invenit, non ad salutem principaliter obtinendam, sed ad eam tutius muniendam. Quo in loco reponit canonicas institutiones. Mox addit: *In his*

quibus observatis salus acquiritur, vel in quibus neglectis mors indubitata consequitur, nulla est admittenda dispensatio; sed ita sunt omnia mandata vel interdictiones servanda, sicut sunt æterna lege sancita. In his verò quæ propter rigorem discipline, vel muniendam salutem, posteriorum sancit diligentia; si honesta vel utilis sequatur compensatio, potest præcedere auctoritate præsidium diligenter deliberata dispensatio. Utitur voce Compensationis, quam è Concilio Africano hausit, ut significet utilitatem cujus ratione venia canonum indulgetur. Usus autem harum dispensationum docet testimoniis aliquot petitis ex Augustino, Cyrillo, Innocentio, Leone, Gelasio, & Joanne octavo. Connumerat verò inter dispensationum exempla promotiones Felicis, Gelasij, Agapiti, Silverij Summorum Pontificum, etiam filij Presbyterorum essent; quorum ordinationes veritæ erant Decretis Pontificum. Sed in eo fallitur, quòd Decreta illa aliquot seculis posteriora sint ordinationibus illis quas recensuit. Translationes etiam Episcoporum ab una civitate in aliam, jam olim à severiore Ecclesiæ admittas, dispensationibus accensuit. Sed illæ ad canonum interpretationem referendæ sunt potius quàm ad dispensationem: quoniam migrationes quidem Episcoporum voluntariæ prohibita sunt à canonibus, Translationes verò cum causæ cognitione decretæ, non sunt vitia. Prohibetur *ut Gæons*, non *ut rectoris*, ut loquuntur Græci. Qua de re alibi. Depositorum Episcoporum, Athanasij scilicet, Flaviani, & Chrysoptomi, & aliquot aliorum restitutionem à sede apostolica decretam, inter dispensationum exempla Ivo recenset; sed perperam, ut supra monui, cum hæc ad iudiciorum restaurationem pertineant.

Dispensationum usum frequenter in epistolis suis commendat idem Ivo: in quibus hanc præcipuè regulam sequendam docet, ut fides vel boni mores non lædantur: *Tunc possunt Praesules legum rigorem propter necessitates ecclesiasticas temperare, quando ipsa legum remissio nihil continet contra fidei veritatem vel morum honestatem.* Et alibi: *A subditis non debet reprehendi Prelatorum dispensatio, si salvo fidei fundamento, & notâ communi regulæ morum, aliqua infirma faciunt, aut tolerant, ut vitam subditorum in proposito suæ sanctitatis conservare valeant.*

VII. Eodem seculo Anselmus Cantuariensis à Paschale secundo sibi concedi petit ut juxta arbitrium suum leges ecclesiasticas temperare possit in Angliâ; ubi, ob corruptos mores, disciplinæ tenor servari

non poterat. quod illi à Pontifice indultum est. Vnde colligimus, subditorum contumaciam frequentibus dispensationibus viam aperuisse. ne quis cum Novatoribus ad Curiam Romanam hujus remissionis omnem culpam revocet. Tantis enim erat in Ecclesia canonum contemptus, ut à vindicta sæpissime ob multitudinem reorum abstinendum esset, & dispensatione tanto morbo providendum. Itaque satis esse duxerunt Pontifices, probabili quadam ratione inducti, canonibus aliquos solvere, ut infractarum legum reatus vitaretur, quàm post vulnus remedium parare. Verba autem Anselmi hæc sunt: *Sæpe necesse est aliquid de apostolicis & canonicis statutis pro dispensationibus relaxare, & maxime in regno, in quo ferè omnia sic corrupta & perversa sunt, ut vix ibi aliquid omnino secundum statuta ecclesiastica fieri possit.*

Anselmi Cantuar. ep. l. i. tit. vi. in Novat. ep. l. v. cap. 7. 18.

VIII. Goffridus Vindocinensis eadem ætate Calixto secundo insinuat quis modus sequendus sit in dispensationibus, quæ tunc in antecessum concedebantur. *Dispensationes, inquit, aliquando in Ecclesia faciende sunt, non quidem amore pecunie, vel quolibet humano favore, sed pia & misericordie intentione. Tunc enim à pastore Ecclesie dispensatio piè & misericorditer fieri dicitur, cum aliquid minus perfectè ad tempus sit ab illo, vel fieri permittitur, non voluntate sua, sed aliorum necessitate, ne in ipsis videlicet fides Christiana periclitetur. Et mox: Possunt etiam & debent fieri dispensationes, quibus Ecclesiarum & monasteriorum consuetudines immutentur; sed ubi postponitur minus bonum, ut quod est melius instituat. Infra: Si quis vero aliter in Ecclesia dispensationes facit, rationi simul & veritati contradicit; nec solum lucernam ardentem non habet, verum etiam aliorum ardentem extinguit. Et ideo non rectè dicitur Christi Vicarius; sed dux est cæcorum, ipse cæcus.*

Goffridi Vindoc. in Opus. c. 1.

IX. Nota est Bernardi de dispensationibus sententia, quam Eugenio sequendam proposuit. *Quid, inquit, prohibes dispensare? Non, sed dissipare. Non sum tam rudis ut ignorem postpositos dispensatores; sed in edificationem, non in destructionem. Deinde queritur inter dispensatores, ut fidelis quis inveniatur. Vbi necessitas urget, excusabilis dispensatio est. Vbi utilitas provocat, dispensatio laudabilis est. utilitas, dico, communis, non propria. Nam cum nihil horum est; non plane fidelis dispensatio, sed crudelis dissipatio est.*

Bernardi l. 1. de Coedific.

X. Gratianus variis in locis, ob necessitatem, vel utilitatem Ecclesie, dispensationi esse locum docuit, ita ut illi cum ceteris conveniat. A qua regula jure Decretalium recessum non est, quamvis privatorum ma-

Grat. c. 1. q. 7. de c. 1. Præmissis. tit. 14. c. 1. in caus. si. de statu. c. 1. in caus. p. 3. in 1. de elec. in 6.

mor sit habita ratio, quàm haberetur antiquis canonibus. Etenim scientia, morum honestas, bona fama, meritorum prerogativa, nobilitas petentis, censentur justæ causæ dispensandi; ut probari potest ex variis locis Decretalium, quod deinde placuit Concilio Tridentino. Itaque venia canonum, quæ olim ob publicam tantum causam privatis post violatos canones concedebatur, indulgeri cœpit ante omnem actum, propter privatum petentium commodum, si meritis aliunde juvantur, & eorum opera bono publico inservire possent. Vnde profecta est dispensationum frequentia, in votis, in beneficiis, irregularitatibus, & matrimoniis; quæ gravissimorum virorum querelas provocarunt. Ut enim de B. Bernardo taceam; Hildebertus Sarisberienfis, Matthæus Paris, Guillelmus Durandus, Nicolaus de Clemangiis, Ioannes Gerson, multis hac de re conquesti sunt.

Cap. Innocentii, de elect. c. De multa, de Præbendis.

Trid. sess. 14. c. 5. sess. 21. c. 18.

C A P V T X V.

Synopsis.

I. Discutitur questio, an dispensatio sine causa sit licita & valida. Inferioris, est illicita & invalida. Summi Pontificis, quidam licitam esse aiunt; alij autem illicitam, quia non est dominus legum.

II. Illicita autem dispensatio, à plerisque valida dicitur; ab aliis invalida. quorum rationes proponuntur.

III. Distinctio auctoris, in iis quæ singulos respiciunt, dispensationem sine causa, absque crimine concedi & suscipi; in iis quæ jura tertij aut statum publicum ledunt, nec licitam esse nec validam. Prima pars probatur, ex consuetudine recepta ab aliquot sæculis; quæ inducere potuit ut per dispensationes legi derogetur, quemadmodum omnino potest legem abrogare. Maxima vis consuetudinis in dispensationibus, unde dispensatio significatur nomine consuetudinis. Dispensationes in gravissimis rebus quotidie conceduntur sine causa, contra canones Conciliorum generalium; quæ receptæ sunt usu; quedam autem in minoribus negotiis vix recipiuntur, ob usum contrarium. Probatum facultas concedenda dispensationis sine causa ex Concilio Lugdunensi, quod explicatur.

IV. Si mores recepti in regno ledantur, invalida dispensatio, quia sine causa legitima, & quia in iis casibus dispensationis usus non receptus. Dispensationes mendicantibus concessa ad beneficia possidenda rejectæ.

V. Caritas leditur novitate. Quare abstinendum hoc casu à dispensatione, quæ precipue ob concordiam indulta est. Ex dispensationibus intempestivis dissidia oriuntur, à Maximo Abbate.

VI. Inquiritur in omnia rescripta, non eo proposito ut limites ponantur pontificie potestati. Omnia privilegia sedis Romane non erant cognita Gallis tempore Fulberti. Tenere agendum cum Romanis.

VII. Cavent Romani Pontifices ne rescriptis suis